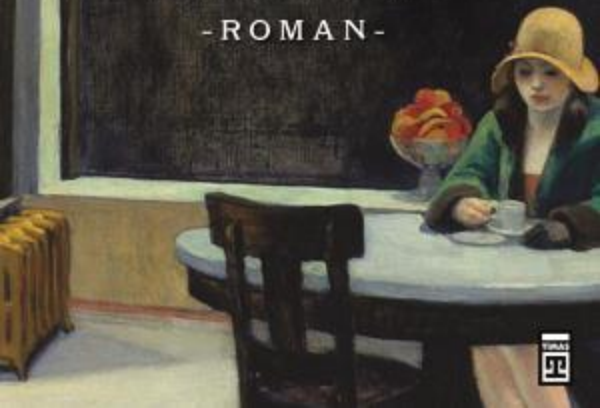

MÜNEVVER AYAŞLI

Pertev
Bey'in

iki
kızı

- ROMAN -

PERTEV BEY'İN İKİ KIZI

Münevver Ayaşlı

TİMAŞ YAYINLARI | 3464

Roman Dizisi | 167

Münevver Ayaşlı Kitaplığı | 3

GENEL YAYIN YÖNETMENİ

Emine Eroğlu

EDİTÖR

Ümran Tüzün

TASHİH

M. Şeyda Aksoy

KAPAK TASARIMI

Ravza Kızıltuğ

1. BASKI

Mart 2014, İstanbul

ISBN

ISBN: 978-605-08-1509-2

TİMAŞ YAYINLARI

Cağaloğlu, Alemdar Mahallesi,
Alayköşkü Caddesi, No: 5, Fatih/İstanbul
Telefon: (0212) 511 24 24
P.K. 50 Sirkeci / İstanbul

timas.com.tr timas@timas.com.tr

facebook.com/timasyayingrubu

twitter.com/timasyayingrubu

Kültür Bakanlığı Yayıncılık

Sertifika No: 12364

BASKI VE CİLT

Sistem Matbaacılık

Yılanlı Ayazma Sok. No: 8

Davutpaşa-Topkapı/İstanbul

Telefon: (0212) 482 11 01

Matbaa Sertifika No:16086

YAYIN HAKLARI

© Eserin her hakkı anlaşmalı olarak

Timaş Basım Ticaret ve Sanayi Anonim Şirketi'ne aittir.

İzinsiz yayımlanamaz. Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.

PERTEV BEY'İN
İKİ KIZI

Selmin çok mütevazı, fakat şipşirin bir Osmanlı evi kurmuştu. Yanına annesi, kız kardeşi, iki dadısı ve lalasını almıştı. Günün birinde de ihtiyar, çok ihtiyar olmuş Matmazel Durand da Fransa'dan çıkageldi. Burası bir Osmanlı konağının yavrusunun yavrusu -bir civciv kadar dahi olsa- bir konak halini almıştı. Evde hemen hemen kırk kadar kedi vardı. Berrin onlara hastane dönüşü, her gün çanta dolusu çiğەر getiriyordu. Selmin'in "Gelin" dedikleri beyaz, uzun tüylü, kocaman kedisi hariç, bütün kedilerin aşağıda kendilerine tahsis¹ edilen bir odaları vardı. Ve onlar kendi odalarında yaşarlardı. Bunlara hizmet için, iki yaşlı kalfa ve Fransız Matmazel yarış ederlerdi. Odanın temizliğine, Berrin'in getirdiği mancaların² ve sularının vaktinde verilmesine dikkat eder ve itina gösterirlerdi.

Bu küçük evde herkes memnun ve mesuttu, çünkü Osmanlı hayatı yaşıyorlardı. Sanki burası çöl ortasında bir vaha idi. Kavrulmuş ve çorak gönüller ortasında yeşillik ve taze filiz, seven ve sevilen gönüllere serinlik ve huzur veren bir hava gibi idi.

Selmin, haftada iki defa teşrif eden Arif Dede Efendi ile odasına çekiliyor, Mesnevi okuyor, Dede Efendi ile beraber tanbur ve rebab³ çalıyordu. Dede Efendi ney üflüyordu. Selmin ilahiler de öğrenmişti. Güzel ve hazin sesiyle ilahiler okuyordu. Efendisi onu irşad ediyor⁴, her gün biraz daha Hakk'a doğru götürüyordu. Dede

1 Ayırmak, özgülemek

2 Kedi, köpek yiyeceği

3 Gövdesi Hindistan cevizi kabuğundan yapılmış uzun saplı saz

4 Doğru yolu göstermek, uyarmak

Efendi varken odaya girmek bir imtiyazdı⁵. En imtiyazlı olansa Selmin'in beyaz kedisi Gelin idi. Efendi, Gelin'i çok seviyordu, zaten Gelin ismini kediyeye Efendi takmıştı. Çay vakti ocak başında iki yaşlı kapı yoldaşı arasında bir çekişmedir başlardı. Çayı kim demleyecekti. Ekseriyetle Karanfil Kalfa daha baskın çıkar:

“Ayol kardeş her defasında sen mi götüreceksin? Geçen defa da sen götürdün” deyince, Bezmiyar Kalfa:

“A!!!!.. A!!!!.. Üstüme iyilik sağlık, ne zaman ayol? Bir ay var ben odaya bile girmiyorum, çayı ben götüreceğim olsam elimden sen kapıveriyorsun” derdi.

“Oh iyi yapmışım, canıma değsin! Hem Efendi Hazretleri benim çayımı daha seviyor, daha beğeniyor. Darılma, gücenme kardeşim, ben çayı senden daha iyi demliyorum, ne zaman ben çay yapsam Efendi Hazretleri üst üste kaç bardak çay içerler, hem de bana dönerler, ‘Elinize sağlık Kalfa Hanım, çayı pek güzel demlemiştir’ derler” diye cevap verirdi.

Selmin gün geçtikçe daha sararıyor, soluyor ve zayıflıyordu. Annesi merak edip:

“Selminim, benim sarı gülüm, yine pek sarardın soldun, yoksa rahatsız mısın?” diye sordukça Selmin:

“Hayır anneciğim, bir şeyim yok. Al yanaklı Mevlevi⁶ olmazmış. Mevleviler ince, zayıf ve sarı benizli olurlarmış, beni de inşallah Hazreti Pir kabul ediyorlar ki, işte böyle sararıp soluyorum” diyordu.

Pangaltı'daki apartmanı Berrin'in yalnız muayenehane olarak kullanmasına ve hepsinin İhlamur'a nakil olmalarına Muammer'in canı pek sıkıldı. Ve:

“Nermin, nasıl olur? Yarın öbür gün İstanbul'a gittiğimizde tabii anneni ve Berrin Ablayı ziyaret edeceğiz, nasıl olur?” dedi.

5 Başkalarına tanınmayan özel, kişisel hak veya şart, ayrıcalık

6 Mevlevilik tarikatına bağlı kimse

Nermin kıpkırmızı kesildi, sakın ve vakur⁷ bir sesle bastıra bastıra:

“Evet, oraya, Selmin Ablamın evine gideceğiz” dedi.

Suadiye pek moda bir semti ve zengin yatağı halini almıştı. Genç yaşında vefat eden ve kederli bir babanın kızı Suad Hanım için yaptırdığı Suadiye Camisi’ni ve bu bahtsız genç ve güzel kızdan dolayı bütün o semtin isminin Suadiye olduğunu herkes çoktan unutmuştu.

1933 kışı, bahara yakın, Berrin, Nermin’den uzun bir mektup aldı. Nermin mektubunda, “Bu sene İstanbul’da uzun kalmak için Muammer’in gönlü oldu. Dört beş ay için Suadiye’de rahat bir köşk kiralamak istiyor. Baskın için evin büyük bahçesi olsun ve ev küçük olmasın, zira evcek geliyoruz. Arada Muammer işleri için Ankara’ya gittiğinde, Ankara Palas’ta kalacak, buradaki evimizi kapatıyoruz” diyor ve, “Aman ablacığım, çok seviniyorum bu yazı sizlerle hep beraber geçireceğime, çok çok seviniyorum. Zira İstanbul’u çok özlemiştim. Baskın ve kayınvalidem denizi ilk defa görecekler. Muammer de, ben de evin deniz kenarında olmasını istiyoruz. Ablacığım sana şimdiden yazıyorum, şeker ablacığım, canım ablacığım bize bir ev” diyordu.

Mektup gelince hepsi çok sevindi. Yine Berrin paçaları sıvadı, seferber oldu. Nermin’e deniz kenarında büyük bahçe içinde, yeni yapılmış, modern ve konforlu bir köşk buldu. Sahibinin istediği yüksek fiyatı da kabul ederek evi tuttu.

Mayıs ortalarında Muammer Bey ailesi; Muammer, güzel karısı, tosun gibi oğlu Baskın, Muammer’in annesi, Baskın’ın Alman dadısı, aşçı, hizmetçi, garson, şoför hepsi geldiler. Berrin onları Pendik’ten karşıladı, Suadiye’ye evlerine götürdü ve yerleştirdi.

Akşama eve dönerken, Muammer:

“Birkaç gün dinlenelim de valdeyi ziyarete geleceğiz” dedi. Nermin oradan atıldı:

“Hayır ablacığım, hayır hayır yarın size geleceğiz” dedi.

Ertesi günü Ihlamur’daki küçük selamlıkta⁸, büyük bir sevinç hüküm sürüyordu. Hem Nermin’i, hem Nermin’in bebeğini göreceklendi. Yalnız Azize Hanım düşünceli ve endişeli idi.

Acaba Muammer Selmin’e nasıl davranacak? Kendi kendine, ‘Eğer Muammer Selmin’i kiracak bir hal ve tavır takınırsa, katiyen affetmem, bir daha Muammer’in yüzüne bakmam’ diyordu.

Suadiye’de de çok heyecan vardı. Hepsi bu Ihlamur seferi için hazırlanmış. Muammer yeni kostümlerini giymiş, yeni aldığı büyük lüks otomobilin direksiyonuna lütfen, pek büyük bir fedakarlık yapıyormuş gibi ve irtifaından⁹ inmeye gayret ederek kendi geçmişti. Yanına her gün daha güzelleşen karısını aldı, arkaya anası ve Alman şvesterin¹⁰ kucağında oğlu Baskın oturdular. Araba vapuru ile geçtiler. Beşiktaş’ın dar ve bozuk yollarında, büyük ve lüks araba salına salına ilerliyordu. Ihlamur’daki küçük selamlığa geldiler. Küçük ev sanki misafirleri kabul için öyle süslenmişti ki... Damına kadar menekşe gülleri, hanımelleri ve yaseminler çıkmış, misk kokuyordu. Nermin birden, daha evi görür görmez sevdi. Muammer de külüstür, eski, viran bir ahşap mahalle evi beklerken, karşısına birden güller, çiçekler içinde şişşirin bir ev çıkınca şaşırıldı. Hele çok ihtiyarlamış olan Dilaver Ağa’nın eski zaman usulü büyük bir edeple selam verip otomobilin kapısını açmasına büsbütün şaşaladı. Ve Ankara’daki odacıları, hademeleri düşündü... Nermin biraz tereddütten sonra Dilaver Ağa’yı tanıdı:

“A! Lalam” dedi.

8 Saray, köşk veya konaklarda erkeklere ayrılan bölüm, harem karşıtı

9 Yükseklik

10 Kız kardeş

Merdiven başında Azize Hanım kızını bekliyordu, yanında Berrin, kalfalar ve Matmazel Durand vardı. Hepsi birbirleriyle sarılıp öpüştüler ve salona geçtiler. Selmin daha odasında idi, çok bekletmeden yanlarına girdi. Nermin’le öyle bir sarıldılar ki, nerede ise birbirlerinden ayrılmayacaklardı. Selmin çocuğu da çok sevdi. Muammer’e, kendisini görmek istemeyen Muammer’e karşı da o kadar nazik, o kadar muhabbetli davrandı ki, Selmin’in nezaketi, kibarlığı ve gösterdiği sevgi altında Muammer adeta eziliyordu. Büyük Hanım da Selmin’i çok sevdi, ev hayatında ilk defa olarak birine “Hanımefendi” diye hitap etti. Baskın şimdi iki buçuk yaşında olmuştu. Türkçe ve Almanca konuşuyordu. O da bu yeni gördüğü teyzeyi çok sevdi. Selmin’in kucağından inmek istemiyordu. İlkten ona “cici teyze” demesini öğrettiler. Birkaç defa cici teyze dedikten sonra teyzeyi attı. Selmin’e sadece “cici” demeye başladı. Ve bu hep böyle devam etti. Baskın Azize Hanımefendi’ye nene, Berrin’e teyze, Selmin’e de hep cici diyordu. Güzel bir çay içtiler, çayla beraber eski usul, anasonlu peksimet¹¹, çeşitli peynir, zeytin ve türlü reçellerle kahvaltı da ettiler.

Suadiye’ye dönme zamanı gelmişti. Muammer Baskın için eve vaktinde dönmek istiyordu. Muammer vedalaşırken hepsini Suadiye’ye davet etti. Kocasıyla beraber Nermin de ısrar ediyor, adeta yalvarıyordu:

“Ne olur geliniz, bu yazı hep beraber geçirelim, ne olur, ne olur” diyordu.

Bir ara, Nermin annesini yalnız bulduğunda, endişe içinde sordu:

“Anneciğim, büyük ablamı çok zayıf gördüm, nesi var?”

1933 senesi yazını Azize Hanım ve üç kızı pek memnun ve mesut geçirdiler. Ihlamur’daki selamlık halkı sık sık Suadiye’ye

11 Pişirildikten sonra dilimler halinde kesilerek ısı ile kurutulmuş, uzun süre dayanabilen ekmek

gidiyordu. Sonbahara doğru Nermin şehire alışverişe inmeye başladı. İlle çarşıya pazara, terzilere, provalara büyük ablası ile gitmek istiyordu. Nermin, terzi Fegara'nın, Kalivrusi'nin ve Galibe'nin en iyi müşterisi olmuştu. Fakat bu Beyoğlu'na çıkışlar Selmin'i çok çok yoruyordu. Hiç kimseye bir şey söylemiyor, lakin geceleri odasına yalnızca çekildiği zaman, rebabıyla beraber kendisi de inliyordu.

Sonbahar geldi, Ankara'ya dönüş başladı. Bu yeni Cumhuriyet aristokratlarının klasik göçleri idi. Azize Hanımefendi'yi bir üzüntüdür aldı. Çoktan hasret çektiği üç kızını beraber görme ve beraber yaşama sona eriyordu, bu tatlı hayat ne kadar çabuk geçmişti.

Gün geçtikçe, Muammer'in Selmin'e karşı hürmet ve sevgisi artıyordu, bunu gördükçe Azize Hanım pek bahtiyar oluyordu. Muammer, Selmin'i adeta kayın validesinden fazla seviyor sayıyor, onun zevkine ve fikirlerine itimat ediyordu.

Yine bir gün Nermin sevinçli sevinçli İhlamur'a öğle yemeğine gelmişti. Dadıları ona sevdiği yemekleri yapmışlardı. Yemekten sonra Selmin Ablası'yla yine terzilere gideceklerdi. Kapıdan içeriye:

“Müjde, müjde, anneciğim, ablacığım”, dedi. “Muammer, gelecek sene için de Suadiye'deki evi tuttu. Yine İstanbul'a erken geleceğiz. Beş ay İstanbul, yedi ay Ankara, fakat yedi uzun ay beni yalnız bırakmayınız, kışın siz de Ankara'ya geliniz” dedi.

Sonbahar geldi. Cumhuriyet Bayramı'na birkaç gün kala Muammer Bey ve ailesi Ankara'ya, evlerine döndüler.

İhlamur'daki selamlıktakiler üzüldüler, ağladılar fakat alıştılar. Kendi kabuklarına çekildiler, kendi hayatlarını sürmeye başladılar.

Berrin'in hastanesi, muayenehanesi, hastaları. Selmin'in Mürşidi, Mesnevisi, rebabı. Azize Hanım da Matmazel Durand ile kâh domino oynuyor, kâh eski zamanlardan, Moda'daki evden, o hayal olmuş güzel hayattan konuşuyorlardı, zira Matmazel Durand, o tatlı hayatın en canlı şahitlerinden biri idi. Kalfalar kedilerle meşgul, Dilaver Ağa her namazı camide kılıyordu. Cami eve pek yakındı,

fakat bomboştu. Bir iki üstleri başları harap asker kapotlu ihtiyardan ve Dilaver Ağa'dan başka kimse yoktu cemaat olarak camide...

Hoş bir âlemdi bu âlem, sanki kâbustan uyanıp uyanıp rüya âlemine dalmışlardı. Evet, İhlamur'da Selmin'in sayesinde bu ev, bu âlem kurulmuştu. Fakat ne yazık ki Selmin dünyaya pamuk ipliği ile bağlı idi.

Kış geldi, odun alındı, çini sobalar¹² kuruldu. Öyle tatlı bir sıcaklık ve rahavet veriyorlardı ki!

Evde herkes Ankara'ya gitmeyi birbirine yükliyordu. Yine en vefakar ve fedakar Berrin çıktı. Nermin'i görmeye, birkaç gün için yılbaşında Ankara'ya gitti.

Ankara'dan annesine yazdığı mektupta Berrin diyordu ki:

“Anneciğim, Nermin Ankara'nın en güzel ve en şık kadını. Selmin Ablam'la beraber yaptırdığı gece elbiseleri çok güzel olmuş ve kendisine çok yaraşıyorlar. Yılbaşı balosunda Nermin güzelliği ve şıklığı ile birinciliği aldı, Cumhuriyet balosunda da öyle imiş.”

1933-1934 kışı geçti. Bahar yaklaşıyordu. Bu bahar Azize Hanım ve kızları sevinç içinde idiler, Nermin gelecekti.

Nermin yine mayıs sonlarına doğru geldi ve yine Suadiye'deki köşke yerleşti. Nermin münavebe ile hepsini Suadiye'ye misafir ediyordu. Annesiyle Bezmiyar Kalfa, Berrin'le Karanfil Kalfa, Selmin'le Matmazel Durand.

Baskın pek büyümüştü bu sene, sıhhatli, güzel bir çocuktur.

Azize Hanım'la Bezmiyar Kalfa Suadiye'de en uzun kalanlardan olmuşlardı. Berrin hastanedeki işlerinin çokluğundan pek fazla kalamıyor, Karanfil Kalfa da:

“Kedilerim, kedilerim bensiz. Şimdi onlar aç kalır” diyor ve bir an evvel İhlamur'a dönmek istiyordu. Selmin, uzun yaz boyunca

12 Antika, genelde fransız yapımı soba

Suadiye’de ancak birkaç gece kaldı. Kendini hem yorgun hissediyor, hem de mürşidine¹³ sonsuz bir hasret ve iştihak duyuyor, odasına, rebabına bir an evvel kavuşmak istiyordu.

Matmazel Durand ise yaşlı kalfalardan daha küçük olmasına rağmen, onlardan daha ihtiyar ve daha bunamıştı. Onu ancak, hudutsuz¹⁴ müsamahası¹⁵ olan Selmin ve Selmin’in evi çekerti.

Nermin, evinin bahçesinde saatlerce her gün denize giriyordu. Güneşten yanmış ve çok incelmışti, şimdi fevkalade güzel bir kadın olmuştu. Pertev Bey’in en güzel kızı Nermin’di.

Sonbahar geldi, Nermin için yine alışveriş, yine terziler, provalar başladı. Fakat Selmin, bu sene, geçen sene gibi Nermin’e her yere refakat edemiyordu, çok yorgundu.

“Selmin Ablam’ı çok merak ediyorum anneciğim! Bu sene geçen seneden daha zayıf, daha halsiz” diyordu.

Azize Hanım da büyük kızına:

“Yine ne oluyorsun, benim sarı gülüm? Her gün biraz daha sararıp soluyorsun” diyordu.

Selmin’in verdiği cevaplar her zaman aynı idi:

“Anneciğim, Mevleviler şişman, pembe beyaz olmaz, sarı benizli, yorgun olurlar” diyordu.

Annesi:

“Selminciğim, doğru söyle, rahatsız mısın” diye sıkıştırıyordu.

Selmin:

“Hayır anneciğim rahatsız değilim, fakat yorgunum, çok yorgunum. Çok çok yorgunum, yaşamaktan yorgunum” diyordu.

13 Müritlerine tasavvufu öğreten, sırları ve gerçekleri gösteren tarikat şeyhi

14 Sınırsız

15 Hoşgörü

1934 senesi sonbaharında, Ankara'ya avdet¹⁶ etmezden evvel Muammer, eski saltanat paşalarından birinin zaruret içinde kalmış olan hanımından Çiftelhavuzlar'daki büyük, denize kadar inen bir park içinde emniyet sandığına ipotekli olan koskoca bir ahşap köşkü pek ucuza kapatıvermişti.

Demek ki, Muammer Bey ailesi için de yarı Ankara, yarı İstanbul hayatı filen başlıyordu. Bu hayat Ankara'nın yeni kibarları için kaçınılmaz bir zaruret halini almıştı.

O kış Ankara'da Muammer'in en büyük meşgalesini¹⁷, bahara yaptıracağı köşk ve onun planları teşkil ediyordu. Türk ve ecnebi, Alman, Fransız, İsviçreli mimarlar seferber edildiler. Muammer Bey'in köşkü yapılıyordu.

Planlar yapıldı, bozuldu, çizildi, yine yapıldı, nihayet bir Alman mühendisin planlarını Muammer beğendi ve onda karar kıldı. Emniyet ettiği bir müteahhide¹⁸ de köşkün inşası işini havale itti.

1935 kışı Çiftelhavuzlar'daki güzel ahşap köşk çatır çatır yıkıldı. Güzel kapıları, şömineleri tavanları bir enkazcıya bir pula satıldı. Eve, belki yüz seneye yakın bir zamandan beri sarılmış olan mor salkımlar, hanımcıları söküldü, kesildi. Yalnız onunla kalmadı, parktaki büyük ve asırlık ağaçlar da gözünün yaşına bakılmadan kesildiler. Ankara'nın cılız, bodur akasya ağaçlarına alışmış olan Ankaralılar veya bütün medeniyet şahikasını¹⁹ Ankara'da gördük zannedenler, büyük ağaç sevmiyorlardı. Kaç defa Muammer ve arkadaşları:

“Büyük ağaçlar, bahçeyi, evi karanlık ve kasvetli yapıyor, ağaç dediğin, küçük, insan boyunu pek geçmeyen, şirin top akasyalar olmalı” diyorlardı.

16 Dönüş, geri gelme

17 Uğraşı

18 Sözleşme ile yüklenilen işi veya projeyi gerekli yöntemle tamamlamayı tahahhüt eden kimse

19 En üst derece

İşte bu sahip ve el değıştiren güzelim Boğaziçi yalıları, Nişantaşı ve Süleymaniye konakları, Erenköy ve bütün Marmara sahili köşkleri, parkları ve bahçeleri, bu yeni sahipleri elinde 20-30 sene içinde çırılçplak kaldılar.

Arsa spekülasyonları, oyunları, dalavereleri ile ağaçlar kesildi. Güzelim bahçeler parsellendi ve yerlerine, çirkinlikte ancak Tel-Aviv’de görülebilecek çimento yığınlarından zevksiz, üslupsuz, karaktersiz siteler kuruldu. Çirkinlikten başka hiçbir mana ifade etmeyen bu yeni tarz mimariye Falih Rıfki stili demek pek yerinde olur. Zira yeni kurulan ve mazisiyle her sahada, fakat bilhassa tarih ve kültürle bütün bağlarını koparıp kesmek isteyen Türkiye Cumhuriyeti’nde, başlangıçtan beri bilhassa Urbanizm hareketlerinde önderlik ve akıl hocalığı eden, söz sahibi olan Falih Rıfki olmuştu. İş işten geçtikten, bütün Türkiye sathını çirkin binalar kapladıktan sonra:

“Bu kadar fena olacağını ben de tahmin etmemiştim” demekle, büyük vebal ve mesuliyetten²⁰ insan kolayca kurtulamaz, sıyrılamaz.

Ne ise, kışın Çiftehavuzlar’da güzel, büyük, ahşap köşk yıkıldı. Ağaçlar kesildi ve yeni oturulacak köşkün yeri hazırlandı. Ve ilk baharda inşaata başlandı. Fakat yine Muammer Bey ailesi, yazı geçirmek için Suadiye’de kiraladıkları eve geldiler. Muammer bütün işi gücü bırakmış, yalnız ve yalnız kendi köşkünün inşaatı ile meşgul oluyordu.

Bir ara soyadı kanunu da çıktı, pek lazım olan bir kanundu bu. Zira soyadı olmayışından, altıyüz sene ve daha evveline giden köklü, faziletli, devlete, millete hizmet etmiş ve cidden asil aileler yok olmuş, nesilleri kayboluvermişti.

Osmanlı İmparatorluğu, kendine hizmet edenlere asalet unvanı vermemişti. Bu bir bakıma doğru ve büyük bir düşünceydi, zira

20 Sorumluluk

din ve devlete hiçbir şey mukabeleli²¹ olmaksızın hizmet edilir. Ne para, ne mevki, ne de asalet unvanı için. Fakat diğer taraftan devlete ve millete hizmet etmiş bu insanlar ve onların ahfadı²² soyadı olmamasından tamamıyla kaybolmuşlardı. Bu hal Türk tarihi için de büyük bir kayıptır.

Yeni rejim öyle yapmıyordu, hemen kendi kişilerine imtiyazlı isimler veriyordu. Mesela, İnönü'de muharebe etmiş olan İsmet Paşa'ya İnönü, Gerede'de muharebe etmiş olan Binbaşı Hüsrev Bey'e de Gerede soyadı verilmişti.

Bu soyadı alma işinde de yine bir bozgun havası, manevî bir buhran²³ ve keşmekeş²⁴ kendini göstermişti. Eski ve köklü ailelerin hemen hemen hiçbiri kendi ismini veya lakabını alamıyordu. Bu, yeni rejimden korkudan veya ona yaranmak ve dalkavukluk etme kaygısı ile böyle oluyordu. Türk olmayanlar en çok “öz”, “Türk”, “alp” gibi isimler aldılar. Alafranga ve batı damgasını isteyenler ise isimlerinin sonuna bir “man veya men” koydular. “Er” veya “Ay” ile biten veya başlayan isimler de pek rağbet buldu.

Gazi Mustafa Kemal de “Mustafa” ismini ve “Gazi” unvanını attı ve “Kemal Atatürk” ismini aldı. Atatürk ismini bulanın Saffet Bey olduğu rivayet edildi.

Reisicumhur yakınlarına, sevdiklerine kendisi ad takıyordu, tabii bu başlıbaşına bir imtiyazdı. Güc Bankası Umum Müdürü olan Muammer de “Ergüc” oldu. Azize Hanım ve kızlarının soyadı meselesi daha güç oldu, zira onlar, ille babamızın ismini, şimdiye kadar kullandığımız ismi istiyoruz, diye beyhude ısrar ediyorlardı. Halbuki yabancı bir isim almak kanunen yasaktı. Fakat her meselenin kolayı bulunduğu gibi, isim almada da bir kolayı bu-

21 Karşılık verme, karşılama, karşılık

22 Erkek torunlar

23 Bunluk, kriz

24 Karışık olma durumu, karışıklık

lunuyordu. Bulunan bu kolaylıkla isimler manasız hale getirilerek sözde Türkçeleştiriliyordu.

Böylece soyadı olarak alabilmeleri için babalarının ismi de Türkçeleşti. Pertev “Ertev” oldu.

“Er”i anladık ama “tev” ne demektir? Ne ise onun da manasını dil kurumu ile nüfus memurları herhalde bilirler.

CHP büyükleri hanlar, apartmanlar, köşkler kurarken, Türk milletinin başına da kendi gökkubbesi yıkıldı. Ramazana iki hafta kala gazetelerde intişar eden ve bir buçuk satırla verilen bir haberle fethin sembolü olan Ayasofya Camii'nin camilikten çıkarılacağını Türk milleti dehşet içinde haber aldı. Balyozu başına yemişti, fakat yine davranamadı ve zulme karşı koymadı. Cumhuriyet'in onuncu yıl dönümü için eski Osmanlı ailesinin bir çocuğu marş besteledi. Ve Rusya'dan kalabalık bir askerî heyet geldi. İçlerinde meşhur Voroşilof ve alaydan yetişme bir hali olan koca bıyıklı Bulganin de vardı. Atatürk, Rus generallerine Türk ordusunu nasıl bulduklarını sormuş, onlar da orduyu beğendiklerini, lakin yüksek rütbeli subayları fazla şişman ve göbekli bulduklarını söylemişler. Atatürk buna bir hayli içerlemiş olacak ki, Erkân-ı Harbiye'den yüksek rütbeli subaylara zayıflamaları ihtar edilmiş veya tasfiye²⁵ olmuşlardı. Tabii zayıflamaktan kasıt spor ve hareketti. Halbuki bizim albaylar ve yarıbaylar için kolayını bulmuşlar, kısa bir müddet için, bu tamim²⁶ veya şifahi²⁷ tavsiyeler hızını kaybedene kadar perhiz²⁸ etmeye başladılar. Ve yine de briç²⁹ ve bezik³⁰ masasından kalkmadılar.

Muammer Ergüc ailesi 1935 senesinde yine güzel bir yaz geçirdiler. Daha bitmemiş evlerinin büyük parkından Nermin denize

25 Aritma, ayıklama, temizleme

26 Genelge, sirküler

27 Sözlü, tahrirî karşıtı

28 Diyet

29 Dört kişi arasında oynanan bir iskambil oyunu

30 İki, üç veya dört kişi arasında 96 kâğıtla oynanan bir tür iskambil kâğıdı oyunu

giriyor, saatlerce kalıyordu. Baskın da arkasında *frauleini* kocaman parkta oynuyordu. Baskın artık koca çocuk olmuştu; güzel, sıhhatli ve yaramaz bir çocuk. Sonbahar yaklaşırken Nermin de Ankara için gardırobunu yeniliyordu. Yine terziler, şapkacılar, kunduracılar, çantacılar... Nermin şimdi Ankara'da hemen hemen bütün davetlere gidiyordu. Sefarethanelere de davet olunmaya başlamıştı. Nermin dans etmiyordu, bol bol briç ve bezik oynuyordu. Zira Muammer güzel karısını kıskanıyor, bütün devrimciliğine, ilericiliğine rağmen Yozgatlılığı galip geliyor, güzel Nermin'i Türk veya ecnebi erkeklerin kolları arasında göremiyordu. Bütün dünyanın bir asırdan beri oynadığı briç ve beziği Ankara yeni yeni keşfediyor, benimsiyor, seviyordu. Ve bu iki kağıt oyununu lanse etmenin ve moda haline getirmenin zavallı gururu içinde idi. Bu moda ve iptila³¹ Muammer Ergüç çiftinin de pek işine geldi. Muammer kağıt oyunlarını sevdiği gibi, karısının da dans etmek yerine bir oyun masasına saatlerce mihlanmış olması pek işine geliyordu. Çok güzel, fakat sadece pratik zekası, annesinden ve ablalarından öğrendiği iyi hallerinden başka kendine has hiçbir şeyi olmayan, ne kültür ne konversasyonu olan biriydi Nermin. Bu halle Nermin'in de davetli olduğu sefarethanelerde görüşüp konuşacağı yerde hemen bir briç masasına oturmak pek kolayına ve pek işine geliyordu. Ayrıca da kağıt oyunlarını sevmiyor değildi.

Bu sonbahar Nermin bütün çarşı pazar işlerini, alışverişlerini yalnız yaptı. Üç seneden beri hem alışmış, biliyordu; hem de büyük ablası Selmin çok yorgundu.

1935'te henüz Ankara-İstanbul kara yolu yoktu, bütün büyükler trenle, lüks vagon ile gidiyorlardı.

Yine Cumhuriyet balosuna birkaç gün kala, Muammer Ergüç ailesi Ankara'ya hareket ediyordu. Nermin şık ve güzel, kolunda bir buket çiçekle trene en son gelen oldu. Oğlu, kayınvalidesi, kocası trene binmişlerdi. Muammer durmadan saatine bakıyordu; telaş ve

31 Düşkünlük, tiryakilik